

A művészet még az irott szónál is többet mond, s előmozdítja a népek közötti megértést — ezt írta Dzsavaharlal Nehru az indiai festészetnek és szobrászatnak népi demokratikus országokban, köztük Magyarországon rendezett kiállítása alkalmával. A Nemzeti Szalon termeiben kibontakozik előttünk egy nagy nép művészete, s ez valóban nemcsak sajátos és felejthetetlen élménnyel, gazdag ismeretekkel ajándékozza meg a nézőt, de elősegíti azt is, hogy jobban megértsük India nemzeti szabadságharcát, helytállását a haladás és béke ügye mellett. Három teremben természetesen még a leggondosabb válogatással sem lehet bemutatni egy nép teljes művészetét, s különösen nem Indiaét, amely időben és térben egyaránt hatalmas kiterjedésű, de éreztetni lehet a művészet legfontosabb sajátosságait, fejlődésének legfőbb vonásait, s a mai alkotóművészek törekvéseit. A kiállítás oly gazdag és sokrétű, oly gondosan felsorakoztatja egymás mellett a különböző irányzatokat, hogy viszonylag kis terjedelme ellenére is összképet tud adni.

A kiállítás legrégibb munkái: az adzsantai barlangok híres freskói. Nagyméretű másolatok mutatják be az adzsantai barlangok mintegy ezeröttszáz éves falfestményeit. Témájuk a buddhista mitológiából való, de az istenalakok megformálása valóságos, »emberi«, s így varázslatos eleven-séggel őrzik a régi India életének képeit. Hatalmas, gomolygó képeket látunk, amelyek betöltik a képfelületeket, drámai erővel ábrázolnak egy-egy jelenetet, klasszikusan egyszerű és lélettől duzzadó ábrázolattal az emberi testnek s az emberi cselekvésnek.

A klasszikus indiai festészet formavilága él tovább abban a *miniatura-művészetben*, amely a XII. században virágzott fel Bengálban. A *miniatura-festészet* évszázadokig az indiai művészet egyik legjelentékenyebb műfaja maradt, sokféle iskola és irányzat alakult ki, működött és hatott

egy másikra, s a mai európai néző csodálattal és elragadtatással gyönyörködik ezekben a gazdagon díszített, finom megfigyelésekben bővelkedő, elragadóan bájos képekben. A kiállítás elsősorban a radzsput *miniatura-festészet* és a muzulmán, perzsa hatást érvényesítő mogul festészet gyöngyszemeit mutatja be. Miként az adzsantai falfestményeken, itt is megragadja az embert a hangulatteremtés ereje, a mozdulatok könnyedsége, s a már-már egyenítő finomság. Ezek a kis képek valósággal monumentálisak, oly nagy emberi tartalmakat tudnak kifejezni.

A modern festészetnek jut természetesen a legtöbb hely. India modern festésze a múlt század utolsó évtizedeiben alakult ki, mintegy válaszként az angol gyarmatosítók európaizáló törekvéseire. Nem sokkal a századforduló után már megalakult

Bombayban egy képzőművészeti akadémia, amely angol vezetés mellett valamiféle másodrendű tárgyas festészet elveit hirdette, s mintegy az elavult európai akadémizmust igyekezett Indiába átültetni. De a nemzeti mozgalom erősödésével, annak egyik eredményeként a művészek érdeklődése csakhamar *India nemzeti hagyományai felé fordult*. Megkezdődött India műemlé-

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző:

Sebestyén György

Cím:

India művészete
Kiállítás a Nemzeti Szalonban

Forrás:

Magy. Nemz.

1956. I. 20.

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

keinek számbavétele, s a klasszikus nemzeti művelődés, valamint a népi kultúra nagy példának hatására, Európától tanulva, de saját erőiből merítve, kialakult a modern India sajátos képzőművészete. E művészetben európai és kínai — japán elemek keverednek az indiaival, de a művészet legjavának eszmei törekvése és látásmódja sajátosan indiai.

Az indiai festészet újjászülését Bengálból, a Gangesz deltavidékéről indult, s legfőbb úttörője Rabindranath Tagore, a költő és családja volt. A kiállítás Rabindranath Tagore két képét mutatja be: az egyik tömören megfogalmazott nő arctanulmány, a másik egyszerű pasztelszínekkel rajzolt, derűs, nyugalmas tájkép. Két-két képpel szerepel Abanindranath Tagore és Gaganendranath Tagore is. Jelentékeny szerepe van India modern festészetében a részben magyar származású és magyarországi születésű Amrita Sher-Gil-nek, aki az európai festészet, közelebből a francia impresszionizmus világából érkezett Indiába, de itt valóban indiai művésszé lett; mind képei szerkesztésében, mind színeiben a klasszikus örökségre támaszkodott. Két képét láthatjuk a kiállításon, különösen a »Hegyi út« című rajgad meg sajátos álomszerű légkörével, s félig lebegő, félig reális emberalakjaival.

A modern indiai festészet első jelentékeny alkotói mellett számos irányzat képviselőjét megtalálhatjuk a kiállításon. Egy-két esetben szinte szembeűnő, hogy a kiállítás rendezői mintegy fel akarják hívni látogatóik figyelmét arra, hogy egyszerre s egymás mellett milyen különböző formai igényű művészi törekvések élnek. Egymás mellé került például B. Sen »A Szent hegy« és H. B. Ram Gopal »Alkonyat« című képe. Mindkét festmény hegyvidéki tájat ábrázol, de míg az előbbi erősen naturalisztikus eszközökkel él, addig az utóbbi egyénibb, formailag odottabb, s az indiai művészet nemzeti vonásaihoz közelebb álló festői módszerekkel fejezi ki érzéseit. Hasonlóképpen egymás mellett látjuk Gourango Charan Sawn »Tánc« és K. Rajiah »Népi táncos« című képét; itt az előbbi szorosan hozzátartozik a régi indiai művészet klasszikus stílustörekvéseihez, az utóbbi modernebb felfogású, s inkább a dekoratív egyszerűsítés körébe sorolható. S hogy egyetlen művész munkásságán belül is mekkora ellentmondások mutatkoznak, bizonyítja V. S. Gaitonde két kiállított festménye: az egyik szorosan a hagyományokban gyökerezik, a másik szinte teljesen elvont.

A kiállítás sokszínűsége már e néhány példából is kitetszik. Ha mégis némi rendszert akarunk teremteni, talán nem önkényes, ha négy nagy irányzatot különböztetünk meg. Az egyik szorosan tapad a klasszikus hagyományokhoz; a másik a teljesen *naturális ábrázolás* híve; a harmadikban a különböző modern formabontó törekvések (az impresszionizmustól a szürrealizmusig, s a neoprimitívig) mutatkoznak meg; a negyedikben — s ez áll hozzánk legközelebb — az új indiai művészet *erőteltjes és népi realizmusának* körvonalai bontakoznak ki. Mind a négy törekvés — közülük talán legkevésbé a *naturális* — megégyezik abban, hogy India nemzeti művészetének kimeríthetetlen gazdagságából táplálkozik és stílus kísérletei India sajátos arculatának visszatükrözésére irányulnak. A hagyományokhoz való erős ragaszkodást példázza a többi között K. Ventakappa »Rama és Sita« című képe, mely a *miniatura-festéshez* kapcsoló-

dik, vagy S. S. Anandkar képe. A *naturális ábrázolás* képviseli S. L. Haldankar »Pathan« című portréja. Nehezebb tájékozódni a különböző formabontó s új formák alkotásának munkálkodó irányzatok

között. Különösen eros hatása van az *expresszionizmusnak*, de helyet kap a *szürrealizmus* és a teljes absztrakció is. Érdekes ilyen szempontból a hazánkban tartózkodó H. A. Gade »Házak« című kompozíciója. Emellett olyan irányzat is jelentkezik, amely játékosan leegyszerűsíti a formákat, szabadon komponál a térben és szinte dekoratív hatást kelt: ilyen S. Sarkar »Kompozíció« című eleven-színű képe, vagy K. Seshagiri Rao »Aratók« című festménye.

Bennünket legjobban azok a művek ragadnak meg, amelyek a *realizmus irányában akarják fejleszteni a modern India művészetét*. A realizmus felé törekvő kísérletnek tekinthetjük az ugyancsak nálunk tartózkodó B. Sanyal képeit; közöttük elsősorban a »Falu ember«, amely egy tűnődő, fáradt férfi alakját idézi föl elevenen és erővel teljesen, valamint »Parasztanya gyermekével« című kompozícióját, mely finom rajzával és gazdag színeivel a kiállítás egyik legjelentékenyebb képévé emelkedik. Kanwal Krishna festménye, »A falu bírása«, férfialakot ábrázol; egyszerű, bölcs tekintete sokáig a néző emlékezetében

Osztályozás

708

Nemzeti Szalon

Idő:

"1956"

Személy:

Helyszám:

marad: Megragadó Madan Lal Nagar »A föld aranya« című festménye, amely végteleen búzaföldet ábrázol, s a mezsgyén lépkedő leányt. Sejtelmes, de épp így igaz és igéző Nanda Lal Bose képe: »Sujata tehenet fej«. A grafikából kiemelkedik Haren Das fametszete, a »Fejés«, valamint Mukul Dej »Mahatma a rokkával« című képe. Természetes, hogy az ősi hagyomány továbbfejlesztése, s a mai önálló művészet kialakítása e realista törekvésű művészetben is állandó vívódással jár, de bizonyos, hogy ez a művészi küzdelem az új India művészetének renaissance-ját hozza majd meg.

Szobrot jóval kevesebbet láthatunk a kiállításon, mint festményt. Csodálatosak a régi indiai szobrászat alko-

tásai, közöttük egy kisméretű bronz Dévi-szobor, s egy 8—900 évvel ezelőtt keletkezett bengáli eredetű dombormű, amely anyát ábrázol gyermekével. A modern indiai szobrászatot képviselő munkák közül figyelemre méltó Sankhv Ghowdhury »Figura« című munkája.

Csodálatos művészi eredményekben, friss törekvésekben és jelentékeny tanulságokban egyaránt gazdag az indiai művészet kiállítása. Köszönet illeti érte a Lalit Kala Akademi-t, India Nemzeti Művészeti Akadémiáját, amely elküldte hozzánk a kiállítás anyagát.

Nagy művészi élményt kaptunk, s közelebb kerültünk India népéhez.

Sebestyén György